

Ako tudi dvomimo, da bi se ta reč kdaj izpeljala, moramo vendar reči, da hvale vredna znajdba Paičeva ima jedro v sebi, in da bi, kakor tudi nemški časniki terdijo, ta vpeljava posebno pri telegrafih utegnila koristna biti, ker bi se daljnopisava po tem, kakor gospod pisavec jasno dokazuje, dosti skrajšala, in bi se vsi telegrafi celega sveta lahko edinega število-jezika posluževali. — ž —

Doba dandanašnjega napredka.

Kar letijo pisma kot blisk po telegrafu in kar se derdajo ljudje in blago, kakor da bi jih bil kdo vkradel, po železnici, je med vse človeške početja v današnjih časih nenavadna naglica se vrnila. Nekdaj ni nihče v Ljubljani, Gradcu ali celo na Dunaji postni čas mislil na morske ribe; — sedaj si zná Ljubljančan, Graščan pa tudi Dunajčan vsaki teden skozi celo leto z okusnimi ribami in ostrigami svojo slast tolažiti; — prvo sadje vsake sorte, ki ga rodi milo podnebje ipavske doline, se derdra sedaj v daljne mesta; — obilost zelenjave v Ljubljani pokupujejo v tem pridelku revni Teržičani itd. Pa kakor napreduje človeštvo v enem, tako tudi v drugem noče zaostajati.

Tukaj bomo samo od napredovanja našega ljudstva v hrani in v obleki nekoliko govorili.

V omiki je Slovenec zadnje leta močno naprej prišel. Pomnoženje šol, pridno branje novic, pogosto obiskovanje mest, razširjenje obertnije in kupčije je vednost naših deželanov dobro povzdignilo. Koliki razloček med zdaj in nekdanj! Al kakor pšenica ni brez ljulike, kakor sonce ni brez madežev, tako tudi omika ni brez napak, čeravno prava omika ni tega kriva. Le smet in plaža napačne omike je tedaj, ako véra hira, se vsak rad precenjuje, bližnjega zaničuje, hrepeneč le po tem, kar njemu dobiček, čast in slavo donša; zato se že borni kmetič rad po mestno preobleče, dekla obroč čez-se dene ali s krinolino našemi, možki pridno po oštarijah zahajajo, namesto navadne hrane se vživajo jedila v mestih navadne; — ne pomisli se pa ne, da tisti časi so minuli, ko je vozniku iz žakljev kava, iz sodov pa sladkor v podstavljeni klobuk padal.

Tako napredovanje v omiki bode našemu narodu malo prida doneslo!

Hrano so si naši ljudje prejšne čase iskali izmed svojega pridelka. Mleko, žganjci, kisava, prosena pa ječmena kaša, fižol, bob, leča, grah, krompir, za zboljšek kos slanine so bili nekdanj pri nas navadna jéd; goveje, bravje ali svinjsko meso so bili grizljeji nedeljski, praznikov in posebnih gostij ali pojedin. Sedanji čas je to vse drugače; zjutraj si špoga bogatin in siromak, zlasti po Notranjem, namesto žganjcov z zeljem, ali namesto žura mlečno kavo, opoldne goveje meso z juho; vse to je treba kupiti. Bog ne daj, da bi komu za to nevošljivi bili! Vsak uživaj, kar mu diši — da le fara nese! Ako pak tega ni, kam bomo prišli? kaj bode konec takega vedenja?

Pa še vse drugač so se prerodili naši ljudje v obleki. Ko bi stari očetje iz groba vstali pa bi vidili našo sedanjo nošo, bi mogli misliti, da je nekdanji rod iz dežele pobegnil in da na mesto njegovo se je vselil ves drug narod. Od stare obleke, večidel doma pridelane in izdelane, ga ni več duha ne sluha. Suknja in jopa iz domačega sukna, namesto narodnih butkov ali gumpov nekdanj s pugelcami speta, srajca iz domačega platna, krila iz raše ali mezlana so sedaj bele vrane. Domača volnata suknja in jopa, katero si je kmetič omislil brez dnarnih stroškov, in ki je varovala život ob dežji mokrote, pozimi pa mraza, in ki je preterpela skoro celo človeško življenje, se je mogla umakniti sleparno iz zmesi volne in pavole (bombaža) narejenemu tako imenovanemu nemškemu suknu, za katero se veliko dnarja potrosi, v dežji precej barvo spremeni, se kmali premoči, človeka čisto malo mraza varuje, in v kratkem cunjja postane. Naše drage Kranjice pa so si opustivši staro navadno obleko

še manj opomogle. Krila iz raše ali mezlana so dobro mokrote zoperstale, o mrazu život gorek prihranile in brez konca terpele. Sedanje pavolnate krila premoči najmanj rosa, o vetru ali burji se opletajo okoli života in ga ne varujejo mraza; čez malo tednov pa, zlasti če se je robida med nje zapletla, bežijo v papirnico! Namesto trdnega domačega platna si naši omehkuženi rojaki, da bi jih platnena srajca do kervavega ne dergnila, omišljujejo srajco iz modropolana ali perkala, ktera že večidel po prvem perilu razpade kakor namočen papir. Namesto prejšnjih poletnih pertnenih in zimskih suknenih hlač iz zgolj domačega pridelka se vidijo sedaj zgolj irhaste hlače, — kar bi sicer ne bilo ravno napačno, ako bi le veliko več ne koštale. Ta nova šega je vzrok, da so kozli v ceni silno poskočili, in kmali bo kozel več veljal kot goveje živinče! Namesto nekdanjih žokov (kalčet) so se hlače do člena stegnile, in namesto čevljev (šolnov) se dandanašnji zgolj nosijo ali štébale iz črnega urbasa, segajoče do verh stegna, kakor da bi naši Kranjci kot lovci po močirih ali kot brodniki morali vsaki hip po vodi bresti, ali pa imajo škornje iz urbasa na lik vstrojenega, ktere je treba vsaki dan proti s črnim mazati, in s kertačo likati.

Kam pride kmet s takim vedenjem in s takim trosenjem redkega dnarja in dragega časa, imamo priložnost vsaki dan viditi in slišati. Ni čuda tedej, ako zaostajajo naši ljudje v davkih, katerih je zdaj še veliko več kakor jih je nekdanj bilo, in da imajo najmanj vsake kvatre belega moža (malnarja) za gosta.

Zlasti se je vrnila predraga obleka med posle obojega spola. Kar koli je dragega in lepega, mora posel na-se obesti, brez premislika, koliko služi leto in dan, in kaj bo v boleznih ali starosti počel, kadar delati ne bo mogel!

Res je, da so grunji dandanašnji obloženi z davkom, da je težko izhajati že v dobrih letinah, toliko težje pa še v slabih, — al dobro gospodarstvo ni samo to, ktero gleda le na to, da bi si pridobilo več dohodkov, ampak treba je tudi, da se z nepotrebno potratu ne zameče preveč drugod potrebnega dnarja in se saj špara tam, kjer se šparati more.

Premislimo zdaj še, od kod vsa ta sprememba našega naroda izvira? Sledeči vzroki utegnejo tega krivi biti:

1) Soldat se vernivši domú po maloletni službi prinese v svoje kraje kako prenarredo; 2) kramarji od hiše do hiše krošnarijo in silijo ljudem ptujo robo; 3) pogostni sejmi po vaseh vabijo ljudi čez potrebo si slepotnega oblačilnega blaga oskerbeti; 4) kupčija se je na vse kraje dežele razširila; 5) mestnjani že vse kote sami obredejo in mestne šege raznašajo; 6) čedalje večje potrebe preprostega deželana silijo pogostoma v mesto hoditi; tu se navzame bolj mestnih napák, kakor mestnih dobrih reči, in take priložnosti vrivajo kmetom misel: zakaj bi se tudi jez ne oblačil tako lično kot mestnjan, zakaj bi tudi jez ne serkal kave kakor on? — al tega ne prevdari: ali pa tudi mestnjan vse to res premore, kar na njem vidi? — ali ni marsikak ošaben mestnjan ves v dolge zakopan, da je suknja njegova še na tabli krajačevi zapisana, svetlega klobuka še ni klobučarju plačal in je dolžan kamor se oberne?

V takih okoljšinah ni tedaj čuda, da ljudje na vse poti mislijo, kako do dnarja priti, da so možtvo, poštenje, pravičnost redke lastnosti, namesto teh lepih lastnost pa večidel zvijačina, lakomnost do ptuje lastnine, zanemarovanje dolžnosti proti Bogu in svojemu bližnjemu itd. Pri takem vredenju je pač človek stare korenine prisiljen besede slavnega našega pevca ponoviti: „Doživela kaj sem srota! Vse po svetu narobe gré!“

Dopisi.

Iz Frankolovega na Štaj. 10. nov. Na prijetnem z goricami ovenčanem griču stoji nova cerkev sv. Trojice